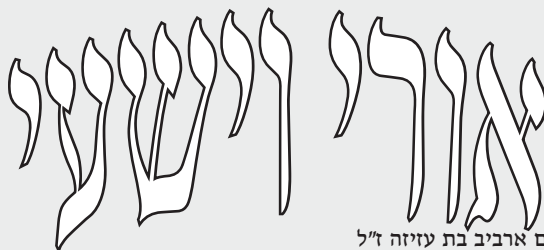

כניסת שבת: 16:10
יציאת השבת 17:16
לדעת ר"ת: 17:49

לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה-050-4136465 או בדוא"ל : alon@shtaygen.co.il

עמרת פז

בפרשתנו פרשת וישלח, למדים אנו על מעשה דינה, ובתגובה רואים את מעשה אחיה הגיבורים שמעון ולוי. שעשו לאנשי שכם, ומנגד יעקב אבינו אשר מתנגד למעשה בניו אומר: "עכרתם אותי להבאישי ביושב הארץ....." ושמעון ולוי טוענים כנגד יעקב אבינו: למה אחותנו צריכה לסבול. למרות שהיכוח בין האב לבנו אינו נגמר בהכרעה, עדיין נשמע כי יש ליעקב הסתייגות מסוימת מן המעשה.

את ההסתייגות נגלה בפרשת ויחי, יעקב אבינו מטיח כלפי שמעון ולוי ביקורת אישית וגלויה: "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תכד כבודי... ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל". יעקב מחליט כי שמעון ולוי לא יקבלו נחלה בארץ בעטיו של אותו מעשה.

כשמתבוננים בהיסטוריה מוצאים כי אכן נתקיימה אמירתו של יעקב ושמעון ולוי אינם נוחלים חלק בארץ. אולם בעוד ששבט שמעון נענש ואינו מקבל נחלה "...ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה" שבט לוי זוכה למעין פרס: "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל... ה' הוא נחלתו כאשר דבר ל'".

הנצי"ב אומר שניתן ללמוד דברים בקריאה לאחור- על סמך התוצאה לבחון את המעשה. למשל: "יפת אלוקים ליפת וישכון באוהלי שם"- שם ויפת עשו את אותו מעשה אך בעוד ליפת ניתן רק הצד החיצוני- זוכה שם שהקב"ה ישכון באהלו. מסביר הנצי"ב כי שם עשה את המעשה מצד רצון ה' בעוד המניע של יפת הוא השכל האנושי- דבר המתברר בברכתו של נח.

כשאנו מעיינים בתולדותיו של לוי אנו מוצאים קנאים רבים לשם ה'. משה מקנא לעמו: "ויך את המצרי ויטמנהו בחול", אחרי חטא העגל אומר משה: "מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי", פינחס מכה את זמרי בן סלוא והקב"ה מעיד עליו: "בקנאו את קנאתי בתוכם", מכל המקומות הנ"ל ומעוד רבים אחרים נראה שלוי מקנא לשם ה' הלא שום פניה, בעוד שמעון מקנא לכבוד בית אבי.

לכן מובן מדוע זוכה לוי שה' הוא נחלתו ואילו שמעון בתוך שבט יהודה נחלתו. אך נשאלת שאלה מדוע אם כן יעקב איננו מחלק בין שמעון ללוי אלא כוללם יחד: "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם".

והתשובה לכך היא כי שבט לוי ושמעון שעניינם הוא הקנאה אינם יכולים להיות השבטים העומדים בפני עצמן, הם חייבים להיות שותפים לשבט אחר ורק אז יש לקנאתם מקום בעם. לכן כשיעקב מדבר לפני מותו על ענייניו של כל שבט ושבט הוא אומר "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל" אין כאן המקום לחלק בין שמעון ולוי למרות שכוונותיהם שונות זו מזו, כיון שהעיקרון דומה בשניהם - מבחינת עם ישראל שני השבטים צריכים להיות שותפים לשבט אחר כדי שהקנאה הטמונה בשבטים הללו תצא לפועל בצורה חיובית ובונה, ובכך לא תגרום חלילה לחורבן והרס, ה' ישמור.

"וְיִשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֶל עֶשָׂו אָחִיו אֲרָצָה שְׂעִיר שָׂדֵה אֲדוּם.

פרש"י בשם המדרש כותב: שיעקב אבינו שולח מלאכים ממש.

ר' שמחה בונים מפשיסחא העיד על דברי רש"י ששלח יעקב מלאכים ממש, וזאת עשה ע"פ דין, כי בשעה שיהודי נרדף ע"י עשו ואנשיו, וזקוק לעזרה דחופה- רשאי הוא להטריח לשם הצלתו אפילו מלאכי מרום.

ואמרו בפרקי אבות (פ"ד מ"א) העושה מצווה אחת קונה לו פרקליט אחד" יעקב אבינו, שלח אפוא, אל עשו מלאכים ממצוות שעשה. "וישלח יעקב מלאכים", "מלאכים ממש", "ממש" נוטריקון-מ'לאכים מ'מצוות שעשה.

לגור עם לבן

"עַם לָבָן גִּתְיָי... " (לב, ה)

"גרת"י בגימטרייה- תר"ג. כלומר: עם לבן גרתי אבל תר"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשו הרעים (רש"י). ויש לדרוש גם היפוכו של דבר, שלמד אפילו מלבן איך לעבוד את ה'. שכן אמרו רבותינו: "איזהו חכם? הלומד מכל אדם" (אבות פ"ד, מ"א) ואפילו מהיצר הרע אפשר ללמוד דרכים לעבודת ה', שנאמר: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" - בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע. (ברכות פט) (עפ"י "דגל מחנה אפרים).

לחשוב מחשבות

פעם אחת נזדמן לו למרן הגה"ק בעש"ט ז"ע להיות בבית נוכרי, והיה באותו בית אליל של עבודה זרה. כשיצא מהבית, היה שרוי בשמחה גדולה, ואמר לתלמידיו: אני שמח מאוד, שבשעה אחת קיימתי כל התורה כולה, כי עבודה זרה דינה כדבר מאוס, ואסור להרהר בדברי תורה במקום המטונף, ומה ששמרתי מחשבתי מלהרהר בשום דבר מדברי תורה נחשב לי כאילו קיימתי כל התורה.

ואמר על זה הגה"צ רבי דוד מדינוב זצ"ל: לכאורה הפסוק "עם לבן גרתי", לפי פירוש רש"י "ותר"י ג מצוות שמרתי", אינו מובן: הלא כמה מצוות הן תלויות בארץ, שלא היה יכול יעקב לקיימן! כי לכן גר בחו"ל אולם לפי המעשה של הבעש"ט ניחא: גם כאן, בבית לבן, היה מלא הבית תרפים וגלולים, וכשנכנס יעקב לבית לבן הוכרח לשמור מחשבתו מלהרהר שם בשום ענין מדברי תורה, ודבר זה נחשב לו כאילו קיים כל התורה (אמרי חן).

חכמת יעקב

ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך... יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי...עד אשר אבא אל

אדני שעירה (וישלח לגיב-יד)

מרן הגאון רבי שלמה יוסף כהנמן זצ"ל (הרב מפונביז) סיפר מחוויותיו בארצות הברית, בניסיעתו הראשונה למען הישיבה "נסעתי ברכבת התחתית בניו יורק, לפתע הוקפתי בחבורת פרחים שהבעת פניהם העידה בבירור שלא יירטעו מלשדוד יהודי בודד... טבעת הצעירים התהדקה סביבי ועיניהם ננעצו בי. לא נקף לי כל מקור לעזרה. לפתח צץ במוחי רעיון: הוצאתי מכיסי פיסת נייר ועליה כתובת קרובה, ושאלתי אותם אם הם יודעים היכן עלי לרדת. "כמוכן צהלו הפרחחים עליך לרדת כאן, איתנו" הרבה יותר בטוח לשדוד עובר אורח ברחוב החשוך מאשר ברכבת הציבורית...

הרכבת עצרה, וכולנו קמנו ממקומותינו נתתי להם את הכבוד לרדת לפני התמהמהתי רגע ואז נסגרו הדלתות האוטומטיות ואני נשארתי בפנים פטור מעונשם של אלו:..

"הרי זה רעיון גאוני" של כב', הפטירו השומעים.

"אין זו המצאה שלי, למדתי אותה מיעקב אבינו, כשעשו הציעו לו "נסעה ונלכה" השיבו יעקב יעבר נא אדוני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאטי"..

לדלות את הרעיון מן הפסוק ברגע המצוקה הרי זו גאונות גדולה עוד יותר (מורשת אבות)

הליכות מלכי

ברכה שאינה צריכה

כלל גדול אמרו רבותינו במסכת ברכות "כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא". ונחלקו רבותינו הראשונים בביאור דברי הגמרא, כי לדעת התוספות במסכת ראש השנה (לג.) ועוד מרבתינו הראשונים, איסור ברכה שאינה צריכה אינו אלא מדרבנן, ומה שאמרו בגמרא שכל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא, אין הכוונה שיש בזה איסור תורה ממש, אלא לעולם איסורו מדרבנן, והסמיכוהו (אסמכתא, היינו פסוק שעליו נסמכו חז"ל כשגזרו גזירה שאינה אסורה מן התורה) רבנן על הפסוק "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא".

אולם לעומת אלו הפוסקים הסבורים שאין בזה איסור אלא מדרבנן, דעת הרמב"ם ועוד מרבתינו הראשונים, שאיסור ברכה שאינה צריכה הוא איסור גמור מן התורה, שכל שמזכיר שם שמים בלשון ברכה ואינו חייב באותה ברכה עובר על איסור לא תשא את שם אלהיך לשוא. (וכבר הזכרנו ענין זה בדין ברכת הדלקת הנרות של שבת), וכן פסק להלכה מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, שכל המברך ברכה שאינה צריכה, עובר על איסור חמור של נשיאת שם שמים לשוא.

והסכמת הפוסקים, שבכל מקום שיש בידינו ספק אם לברך אם לאו, ההלכה היא שספק ברכות להקל, ואין לברך מצד הספק, והמברך מחמת הספק איסור עושה, שהרי הוא נכנס בספק נשיאת שם שמים לשוא, שהרי יתכן שבירך כבר על מה שאוכל.

ולפיכך פסק מרן השלחן ערוך (בסימן רט), בזו הלשון: כל הברכות, אם נסתפק אם בירך אם לאו, אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון, מפני שהיא של תורה. וביאור הדברים, שאם מסתפק אדם אם בירך שהכל נהיה בדברו על המים שלפניו אם לאו, אז הדין הוא שלא יברך, ורשאי מן הדין לשתות מהמים שלפניו, הואיל וספק דרבנן להקל, ועיקר דין הברכות הוא מדרבנן, (שחז"ל תקנו לנו את דיני הברכות כמבואר בברכות טו.) ולכן רשאי לשתות. אבל אינו רשאי להחמיר על עצמו ולברך, שהרי בכך הוא נכנס בספק איסור תורה של נשיאת שם שמים לשוא.

אולם כל זה דוקא לגבי כל הברכות שחייבים בהם רק מדרבנן, אבל ברכת המזון שחיובה הוא מן התורה, כל שמסתפק אם בירך ברכת המזון אם לאו, חייב לחזור ולברך מחמת הספק, שהרי ספק דאורייתא (כלומר דבר שחיובו מן התורה) להחמיר. והואיל והוא חייב לברך מחמת הספק, אין כאן איסור מצד נשיאת שם שמים לשוא.

אין חיוב ברכת המזון מן התורה אלא דוקא כאשר אכל ושבע ממה שאכל, אבל אם אינו שבע, אינו חייב לברך ברכת המזון אלא מדרבנן, וממילא כתב מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א, שכל שהוא מסתפק אם בירך ברכת המזון אם לאו, ואינו שבע מחמת מה שאכל, אינו חוזר לברך מן הספק, שהרי ספק ברכות להקל כמבואר.

נאמר בפרשתנו "ויירא יעקב", רש"י ז"ל פירש את חששו של יעקב שמא יהרג, "ויצר לו" אם יהרוג הוא את אחרים (רש"י).

לכאורה יש להבין, למה יעקב אבינו חשש פן יהרוג את עשו, והלא בדין הוא שיהרגנו וכמו שאמרו רבותינו חז"ל בתלמוד (סנהדרין עב.) "הבא להרגך השכם להורגו".

לתירוץ השאלה אביא מה ששמעתי מפי כב' מרן הראש"ל הגאון רבנו עובדיה יוסף שליט"א שפירש כדרכו בדרך משל, וזה לשונו:

מפרשים על פי משל מעשה שהיה במלך צרפת שהיה לו יועץ חכם חרשים חוזה בכוכבים ובקיש באצטגנינות, והיה מגיד לו תמיד נסתרות ועתידות היה מאמין בו מאד לרוב חכמתו, ויעשירהו ויכבדהו. והנה יום אחד נהפך לב המלך עליו, על ידי הולכי רכיל שדיברו לשון הרע על היועץ מרוב קנאתם בו, שכאילו קשר היועץ קשר עם אויבי המלך להדיחו ממלכותו, ותיכף גזר אומר להביא לפניו את היועץ, ועלה בדעתו להיכנס עמו בדברים טרם יהרגו כדין מורד במלכות.

והנה כאשר הובא החוזה בכוכבים לפני המלך, פנה המלך בשאלה האם יש בידך לחזות מה צפוי לך בעתות כאלה? ויאמר החוזה יש ויש, אמר לו מלך אם כן הגידה נא לי יום מותך ויבהל החוזה מאד שהרגיש כי רעה נגד פניו ויתבונן לחשוב במפת הכוכבים בלוחות ויעש כן בחכמה למראה עיני המלך כאילו הוא רואה במפת הכוכבים והמזלות ואחר איזה רגעים השתנו פניו והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. ויאמר למלך: "אדוני המלך! הכוכבים גילו לי כי סכנה גדולה מרחפת על ראשי, אולם צר לי מאוד כי על ידי הכוכבים נודע לי שיום מותי יהיה לפני יום מותו של המלך, ולא על עצמי אני דואג, אלא על אדוני המלך כי קרב קצו, וקץ ממלכתו האדירה".

וישתומם המלך למשמע אזניו, כי דברי החוזה הטילו עליו אימה ופחד, ויירא לנגוע בו, ואז הוציא לאור משפטו, ויצא זכאי לפני המלך, ואדרבה שם המלך משמר ללוות את היועץ בכל אשר ילך כי האמין שדברי חזונו יבואו באחרית הימים, ועל זה נאמר (קהלת ז, יב) "החכמה תחיה בעליה".

והנמשל הנה ידועים דברי חכמינו (סוטה ג.) שרבקה נתנבאה שיעקב ועשו ימותו ביום אחד, כמו שנאמר למה אשכל גם שניכם יום אחד, ואע"ג דמיתתן לא ביום אחד הוא, קבורתן מיהא ביום אחד הוא. ואף על פי שמיתתם לא היתה ביום אחד ממש, מכל מקום נקברו ביום אחד, שכאשר עיכב עשו את קבורת יעקב במערת המכפלה, נטל חושים בן דן מקל והכה בראשו של עשו ובא יהודה והשלים הריגתו כמו שכתוב "ידך בעורף אויבך" נמצא שדברי רבקה "למה אשכל גם שניכם יום אחד" נאמרו ברוח הקדש, ולכן "ויירא יעקב" שמא יהרג, "ויצר לו" שמא יהרוג ואז ימות גם הוא כאחיו לקיים נבואתה של רבקה.

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך